

Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Hukuki Sorumluluğuna Karşı Güvence

Legal Liability of Notary Publics and Assurance Against Legal Liability

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL^()*

Öz:

Görevleri, çeşitli belgelere resmiyet kazandırmak ve kanunların öngördüğü diğer işleri yapmak olan noterin, bu işlemler dolayısıyla oluşacak zararlardan sorumlu tutulması da doğaldır. Sorumluluk alanı özellikle noterler bakımından geniş tutulmuş ve noterliğin bir güven kurumu olduğu kabullenilerek, noterin hatası anlayışla karşılanmamıştır. Ortaya çıkan olayların tümünden, en küçük kusurdan, en basit ihmal ve tedbirsizlikten, kendisi bizzat yapmış olsun olmasının sorumlu tutulmuştur. Noterler açısından güvencenin önemi, ödemek zorunda kalacağı tazminat miktarını ekonomik olarak çok zor durumda kalarak karşılayabilmesi veya bu tazminat miktarını şahsi malvarlığı ile karşılayamaması durumlarında ortaya çıkmaktadır. Noterler kusur şartının aranmadığı, ağırlaştırılmış bir hukuki sorumlulukla karşı karşıyadır. Bu sorumluluğun belirli bir tutar olarak ulaşabileceği bir üst sınırında belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü sorumluluk, yapılan işlemlerden kaynaklandığına göre, bu işlem nedeniyle meydana gelen zarar ne kadar büyükse noteri sorumluluğu da aynı oranda büyük olacaktır. Bu durum karşısında hem noterlere hem de zarar görenlere güvence sağlanması gereklidir.

Anahtar Kelimeler:

Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Zarar, İliyet Bağı, Riziko, Sigorta.

Abstract:

It is natural that the notary, whose duties include making various documents official and performing other duties prescribed by law, is held responsible for any damages that may occur as a result of these transactions. The area of responsibility has been kept wide, especially for notaries, and it has been accepted that the notary public is an institution of trust, and the notary's mistake has not been met with understanding. He was held responsible for all the events that occurred, even the smallest fault, the simplest negligence and imprudence, whether or not he/she personally committed them. The importance of assurance for notaries emerges when they are unable to cover the amount of compensation they will have to pay in a very difficult economic situation or when they cannot cover this amount of compensation with their personal assets. Notaries face an aggravated legal liability for which no fault is required. It is not possible to set an upper limit that this liability can reach as a certain amount. Because liability arises from the transactions made, the greater the damage caused by this transaction, the greater the notary's liability will be. In the face of this situation, it is necessary to provide assurance to both the notaries and the injured.

Keywords:

Legal Liability of Notary Publics, Damage, Causality, Risk, Insurance.

(*) Başkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Ankara - Türkiye,
E-posta: acunal@baskent.edu.tr; Orcid No: <https://orcid.org/0000-0003-1206-1946>.
Makale Geliş Tarihi: 06.11.2023 - Makale Kabul Tarihi: 12.12.2023.

Giriş

Günümüzdeki anlam ve işleviyle olmasa da, modern hukuk sistemlerindeki temelini oluşturan, kişiler arasındaki özel hukuk işlemlerine resmîyet verilmesine ilk olarak Roma Hukuku'nda ve bölge olarak da Kuzey İtalya'da rastlanmıştır.¹ Bir serbest meslek olmakla birlikte, kamu hizmeti işlevi olan noterlik, Latince “yazılı belge” demek olan “nota” kökünden gelmekte olan “notarius” sıfatının isimleştirilmesidir ve kavram olarak yazıcılık yapıp, not tutanlar için kullanılmıştır.²

Noterlik mesleğinin tarihsel gelişimi, insanlık tarihi ile paralel olarak ilerlemiştir. Zira noter ve noterlik mesleği kamuya mal olmuş, insanlar arasında güven unsurunu sağlayan şekilde, hukuk düzenlerinin yapısına bağlı olarak değişik ad ve statüde önemini daima korumuştur.

Türk hukuk sisteminde noter ve noterlik kurumu 1512 sayılı Noterlik Kanunu ile düzenlenmiştir. Noterlik Kanunu'nda noterliğin bir tanımı yapılmamış, buna karşılık NK m.1'de noterlik mesleği hakkında kısa bir açıklama yapılmıştır. NK m.1'e göre; noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunla verilen başka görevleri yaparlar.

Noterlik adli bir kamu hizmeti olması nedeniyle yargı erkinin içindedir ve vazgeçilmez bir servis hizmeti konumundadır.³ Noterler, NK m.1'de belirtilen görevleri yerine getirerek, idarenin güvenli çalışmasına, başka bir deyişle toplumsal barışa katkıda bulunurlar.⁴ Ayrıca hukuki anlaşmazlıkların doğumunu önceden önlemeye yönelik işlevleri ve işlem bazında kendilerine müracaat edenlerin hukuki danışmanı konumunda olmaları nedeniyle, hukuk mühendisi kimliğini taşırlar ve işlevlerinin bu boyutu nedeniyle diğer yargı görevlilerinden farklılaşırlar.⁵ Burada sözü edilen hukuki

¹ **ULUKAPI, Ömer/ATALI, Murat:** Noterlik Hukuku, B.2, Konya 2001, s.12.

² **ARIKAN, A. Saadet:** Elektronik Ticaret, Hukuk ve Noterler, Noterlik Hukuku Sempozyumu 7, Ankara 2001, s.42; **ŞİŞMAN, Güneş:** Noter ve Noterlik Nedir, TNBHD, Ankara 2001, S.110, s.67; **YILMAZ, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, B.9, Ankara 2005, s.923.

³ **HAFIZOĞULLARI, Zeki:** Noterlerin Hukuk Düzenindeki Yeri ve Sorumlulukları, Noterlik Hukuku Sempozyumu 1-2, NOTEV, Ankara 1997, s.99; **ÖZEN,** Muharrem: 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Bağlamında Noterlerin Cezai Sorumluluğu, Ankara Noter Odası, 17-19 Mart 2006 Abant Sempozyumu, s.13.

⁴ **DELİDUMAN, Seyithan:** Noterlik ve Hukukumuzdaki Önemi, TNBHD, Ankara 2003, S.118, s.35; **ULUKAPI, Ömer:** Noterlik Mesleğine Hakim Olan İlkeler, Kuru'ya Armağan, TBB, Ankara 2004, s.671.

⁵ **ARSLAN, Ramazan/TANRIVER, Süha:** Yargı Örgütü Hukuku, B.2, Ankara 2001, s.211; **TANRIVER, Süha:** Avrupa Birliği Ülkelerinde Noterlik ve Noterlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağının Getirdikleri, Kuru'ya Armağan, TBB, Ankara 2004, s.577; **TANRIVER, Süha:** Avrupa Birliği Ülkelerinde Noterlik ve Noterlik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağının Getirdikleri, Noterlik Hukuku Sempozyumu 8-9-10, NOTEV, Ankara 2005, s.197; **TANRIVER, Süha:** Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler (1993-2011), Ankara, 2011, s.68; **TANRIVER, Süha/ERGÜNE, Mehmet Serkan:** Noterlerin Taşınmaz Satış Sözleşmesi Düzenlemesine İlişkin Hukuki

danışmanlıktan amaç, ilgililerin menfaatlerini optimal seviyede korumak ve gelecekte ortaya çıkabilecek olan muhtemel risklerin şimdiden gerçekleşmesini önlemek amacıyla özel hukuk ilişkilerinin doğasına uygun bir format çerçevesinde biçimlendirilmesi veya inşası sürecine yani yapılandırılmasına katkı sağlanmasıdır⁶

Görevleri, çeşitli belgelere resmîyet kazandırmak ve kanunların öngördüğü diğer işleri yapmak olan noterin, bu işlemler dolayısıyla oluşacak zararlardan sorumlu tutulması da doğaldır. Noterlerin görevleri ile ilgili işlemler nedeniyle oluşacak zararlardan dolayı sorumluluğu ise, NK m.162'de "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu" başlığı altında düzenlenmiştir.

Sorumluluk alanı özellikle noterler bakımından geniş tutulmuş ve noterliğin bir güven kurumu olduğu kabullenilerek, noterin hatası anlayışla karşılanmamıştır. Ortaya çıkan olayların tümünden, en küçük kusurdan, en basit ihmal ve tedbirsizlikten, kendisi bizzat yapmış olsun olmasın sorumlu tutulmuştur. 19. yy.'ın sonlarına doğru riziko sayısındaki artış nedeniyle, kişi ne kadar tedbirli olursa olsun artan rizikoyu karşılamakta zorlanır ve bu nedenle sigorta kurumuna ihtiyaç duyar. Sigorta kurumunun varlığı ile meslek sahibinin sorumluluğu hukuki açıdan değişmemekle birlikte, zararın tazmini söz konusu olduğu andan itibaren sigorta şirketi sorumlunun yerini alacaktır.⁷

1. Noterlerin Hukuki Sorumluluğunun Niteliği

Kanun koyucu Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri ile yetinmeyerek, noterlerin hukuki sorumluluğuna Noterlik Kanunu ile ayrı bir düzenleme getirmiştir. Bu durum noterlerin hukuki sorumluluğunun belirlenmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Ancak bu durumun belirlenmesi için ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir.⁸ Çünkü NK m.162/1'de iki çeşit sorumluluğa yer verilmiştir. NK m.162/1'e göre; stajyer, katip ve katip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, bir işin yapılmasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludur. Bu sorumluluk durumlarından birincisi, noterin bizzat yaptığı işlemlerden doğan zararlardan sorumlu tutulması, ikincisi ise stajyer, katip ve katip adaylarının yaptıkları işlemlerden doğan zararlardan noterin sorumlu olmasıdır. Bu iki sorumluluk halinin hukuki niteliğinin tespiti; zamanaşımı, yetkili mahkeme, zarar ve tazminat miktarının hesaplanması gibi konular bakımından önem arz etmektedir.

Esaslar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2023, C.72, S.1, s.147; **AKİL, Cenk:** Noterin İlgilileri Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2012, S.3, s.221.

⁶ **TANRIVER:** s.68-69. (İncelemeler); **TANRIVER/ERGÜNE:** s.147.

⁷ **ATABEK, Reşat:** Noter Mali Sorumluluk Sigortası, TNBHD, Ankara 1974, S.4, s.45-46.

⁸ **ULUKAPI, Ömer:** Noterin Hukuki Sorumluluğu, Noterlik Hukuku Sempozyumu 1-2, NOTEV, Ankara 1997, s.68; **ÜNAL, Mehmet:** Noterlik Yasasının 162. Maddesi (Noterin Hukuki Sorumluluğu), TNBHD, Ankara 1999, S.10, s.52.

Bu ayrımın teorik olduğu söylenebilir çünkü uygulamada genelde bütün işlemler katipler tarafından hazırlanmakta, noter de imza ve mührü ile işlemi tamamlamaktadır. Dolayısıyla burada işlemin kimin tarafından yapıldığını belirleyebilmek, daha doğrusu bunu sadece noterin ya da sadece katibin işlemi olarak değerlendirmek oldukça zordur. Ancak, böyle bir işlem noterin imzası ve mührü ile tamamlandığına göre bunu noterin işlemi olarak kabul etmek, alt ilişkide ise noterin katibe rücu imkanıyla sorunun çözüme kavuşturulmasını benimsemek uygun olacaktır. Nitekim, noter imza yetkisi verdiği katip veya stajyer işlemi kendi imzasıyla (noter bizzat katılmaksızın) yapabilmektedir. Böyle bir durumda noterin, katip veya stajyerinin yaptığı işlemde dolayı sorumluluğu ortaya çıkmaktadır, imza yetkisi bulunmayan katip, katip adayı ve stajyerlerin yaptığı noterin imza ve mührü ile gerçekleşen işlemleri, bunlardan sorumluluk bakımından noterin bizzat yaptığı işlem olarak kabul etmek yerinde olur.⁹

7413 sayılı Kanunun 11 ve 12. maddeleriyle Noterlik Kanununa getirilen ekleme ve değişiklik sayesinde taşınmaz satış sözleşmesinin noterler tarafından da yapılabilmesi imkânının bir sonucu olarak noterlerin sorumluluğu, bu işlemlerden doğabilecek zararı kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 7413 sayılı Kanunun 13. maddesiyle Noterlik Kanununun 162. maddesine eklenen ikinci fıkraya göre; Taşınmaz satış sözleşmesinin düzenlenmesinden dolayı oluşan zarardan noterler de sorumludur. Bu zararın Devlet tarafından ödenmesi halinde Devlet, sözleşmeyi düzenleyen notere rücu eder.

Taşınmaz satış sözleşmesi yapabilmek noterler için önemli bir yetkilendirme (ayrıca yeni bir gelir kaynağı) olmakla beraber aynı zamanda, (taşınmazların taşıdığı ekonomik değer gözetildiğinde) ağır sonuçlara yol açabilecek bir sorumluluk riski de doğurmaktadır. Noterin, taşınmaz satış sözleşmesi dolayısıyla yeni getirilen Noterlik Kanunu m.162/2 çerçevesinde, tapu sicilinin hukuka aykırı bir biçimde tutulması sebebiyle birinci derecede sorumlu olan Devlet yanında (TMK m.1007/1), ağırlaştırılmış özen yükümlülüğünün ihlalden kaynaklanan ve başlı başına bir risk oluşturan kusursuz sorumluluğu sıkça gündeme gelecektir.¹⁰

Noterin hukuki sorumluluğunun niteliğinin ortaya konulmasındaki zorluk, noterlerin hukuki statülerinin özel durumundan kaynaklanmaktadır. Noter ile iş sahibi arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyebilmek için, öncelikle bu sorumluluğun bir haksız fiile mi, yoksa sözleşme ilişkisine mi dayandığının, sözleşme ilişkisine dayanıyorsa bu sözleşmenin türünün tespiti gerekir.¹¹

⁹ **ULUKAPI:** (Yargıtay) s.213-214.

¹⁰ **TANRIVER/ERGÜNE:** s.149.

¹¹ **ULUKAPI, Ömer:** Yargıtay Kararları Işığında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Konya 2013, C.21, S.1, s.214.

Öğretide sözleşmeye dayanan sorumluluk görüşünü benimseyen yazarlar, noterin iş sahibinden aldığı ücret karşılığında talep edilen işi yaptığını ve aralarında bir özel hukuk sözleşmesi kurulduğunu belirtmektedirler. Bu şekilde, noter ile iş sahibi arasındaki ilişkinin bir özel hukuk sözleşmesi temeline oturtulması, bu sözleşmenin türünün belirlenmesini zorunlu kılar. Öğretide bu sözleşmenin türü bakımından farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Bu görüşlerden birine göre,¹² noterlerin görevli kabul edildikleri iş ve işlemler arasında zorunlu bir ayırım yapılması gerekir. NK m.60'da noterlere verilen görevlerle ilgili olarak, noterle iş sahibi arasında sözleşmesel bir ilişkiden söz edilemeyeceğini çünkü noterlerin bunları yapmakla yükümlü olduğu, diğer alanlarda genel anlamda bir vekalet ilişkisinin söz konusu olduğunu, NK m.62 gereğince saklamak veya üçüncü bir kişiye verilmek üzere yaptıkları emanet işlerinde ortada bir vedia sözleşmesi olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başka bir görüşe göre,¹³ bir ayırım yapılmadan noterle iş sahibi arasındaki ilişkinin niteliği, TBK m.502'deki genel düzenlemeye dayanılarak vekalet sözleşmesi olarak kabul edilmelidir. Diğer bir görüşe göre¹⁴ ise, noterle iş sahibi arasındaki ilişki kanunlarda belirtilen herhangi bir sözleşme türüne benzemediğinden bunun kendine özgü (sui generis) bir sözleşme türü olduğunun kabul edilmesi gerektiği ve uyuşmazlık halinde Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinden faydalanılmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

Öğretide haksız fiile dayanan sorumluluk görüşünü destekleyen yazarlar,¹⁵ noterliğin aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğunu, özellikle noterin sorumluluğunun resmi senede dayanması halinde, söz konusu uyuşmazlığın sözleşme ilişkisinden kaynaklandığını söylemenin mümkün olamayacağını, bundan dolayı noterlerin yaptıkları işlemlerden dolayı sorumluluklarını haksız fiil sorumluluğu olduğunu ileri sürmektedirler. İsviçre Federal Mahkemesi de bu görüşü benimseyerek, sorumluluğun resmi bir senetten kaynaklanması durumunda uyuşmazlığın bir sözleşme ilişkisinden doğduğunun söylenemeyeceğini ve haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁶

¹² **TOPÇUOĞLU, Metin:** Noter ile İş Sahibi (İlgili) Arasındaki İlişkinin Niteliği, BATİDER, C.20, S.4, Ankara 2000, s.199-201.

¹³ **KARTAL, Bilal:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Kusursuz Sorumluluk, Yargıtay Dergisi, Ankara 1998, C.24, S.3, s.349; **KICALIOĞLU, Mustafa:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara Noter Odası, 17-19 Mart 2006 Abant Sempozyumu, s.83.

¹⁴ **ATABAK, Reşat:** Noter Mali Sorumluluk Sigortası, TNBHD, Ankara 1974, S.3, s.18.

¹⁵ **PULAŞLI, Hasan:** Türk ve Alman Hukuklarında Noterin Hukuki Sorumluluğu, TNBHD, Ankara 1983, S.39, s.12; **MERİÇ, Nihat:** 1512 Sayılı Noterlik Yasasınının 162. Maddesi ile İlgili Düşünceler, TNBHD, Ankara 1994, S.83, s.40; **ANTALYA, Osman Gökhan,** Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.V/1, 2, 2. Baskı, Ankara 2019, s.442; **ASLAN DÜZGÜN, Ügen:** Noterlerin Mesleki Sorumluluk Sigortası, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2013, C.17, S.1-2, s.494.

¹⁶ **ATABEK:** s.17 (NMSS 1); **DOĞU, Engin:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence, Yargıtay Dergisi, Ankara 1979, S.3, s.584; **DOĞU, Engin:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence, TNBHD, Ankara 1979, S.4, s.21; **ULUKAPI,** s.68 (Sempozyum).

Öğretideki diğer bir görüşe göre,¹⁷ noterin sorumluluğu tapu sicilinin tutulmasından dolayı devletin sorumluluğuna (TMK m.1007) benzetilmektedir. Bu durum, sahte vekaletle dayanan tapu işlemleri nedeniyle, noter yanında tapu sicillerinin tutulmasından dolayı devletin kusursuz sorumluluğu nedeniyle gündeme gelmektedir. Bu sorumluluğun şartları bağlamında kusur unsuru dışında nitelik olarak haksız fiile ilişkin unsurların varlığı burada kabul edilmelidir.¹⁸ Başka bir deyişle, haksız fiil sorumluluğunun önemli bir unsuru olan kusurun her iki sorumlulukta da kanun tarafından kaldırılmış olduğunu söylemek noter ile noterlik işleminden zarar gören üçüncü kişi arasında hiçbir ilişki bulunmadığından, söz konusu kişiye karşı noterin sorumluluğunun niteliği itibarıyla (kusur unsuru dışında) haksız fiil sorumluluğuna ilişkin unsurları taşıdığını söylemek mümkündür.¹⁹

Noterlik Kanunu m.162/2 hükmü, taşınmaz satış sözleşmesinin düzenlenmesi nedeniyle meydana gelen zararı düzenlediği için noterin buradaki sorumluluğu, yapma şeklindeki olumlu bir davranıştan doğmaktadır. Noterler, taşınmaz satış sözleşmesiyle ilgili işlemleri bizzat yapmak zorunda oldukları halde (NK m.61/A/5), taşınmaz satış sözleşmesi, stajyer, katip veya katip adayları tarafından yapılmışsa, bu sözleşmeden doğan zararlardan da sorumludurlar. Noterin bizzat yapmak zorunda olduğu işlemi başkalarına yaptırması, sorumluluğu bakımından hukuka aykırılık unsurunu evleviyetle oluşturur.²⁰

Noterin taşınmaz satış sözleşmesini yapmaktan hukuka aykırı şekilde kaçınması nedeniyle bir zarar ortaya çıkarsa (örnek olarak yapılması amaçlanan bedelle taşınmazı satma veya alma imkânının kaçırılması yüzünden satıcı yahut alıcı kayba uğramışsa), noterin olumsuz fiilinden (bir işin yapılmamasından) doğan sorumluluğu, Noterlik Kanunu m.162/1’de yer alan genel sorumluluk hükmüne tabi olur.²¹

Noterin hukuki sorumluluğunda kusur şartının aranıp aranmayacağı konusu da öğretilerde tartışmalıdır. Bir görüşe göre,²² noterlerin hukuki sorumluluğunu düzenleyen NK m.162’de sorumluluğun bir şartı olarak kusura yer verilmediğini sadece rücu ilişkisi bakımından “sebeplik olma” kavramını getirdiğini, bu nedenle noterlerin hem bizzat yaptığı hem de stajyer, katip veya katip adayının yaptığı işlemlerde, noterin sorumluluğunda kusurun kurucu bir unsur olmadığı belir-

¹⁷ **ULUKAPI:** s.69 (Sempozyum); **ULUKAPI/ATALI:** s.237-238; **İNAN, Atilla:** Kusursuz Sorumluluk Örneği Olarak Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, *Sayıştay Dergisi*, S.36, s.31.

¹⁸ **KILIÇOĞLU:** s.9; **ULUKAPI:** (Yargıtay) s.215.

¹⁹ **ULUKAPI:** (Yargıtay) s.215-216.

²⁰ **TANRIVER/ERGÜNE:** s.166.

²¹ **TANRIVER/ERGÜNE:** s.166.

²² **ULUKAPI,** s.69 (Sempozyum); **DOĞU,** s.586 (Yargıtay); **TANRIVER/ERGÜNE:** s.164.

tilmiştir. Diğer görüşe göre²³ ise noterlerin sorumlulukları incelenirken, noterin bizzat yaptığı işlemler ile noterin çalıştırdığı kişilerin yaptıkları işlemlerin birbirinden ayrılması gerektiğini vurgulanmıştır. Noterin bizzat yaptığı işlemlerde sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu, noterin kendisi yapması gereken bir işlemi yapmamasından veya yaptığı işi hatalı ya da eksik yapmasından sorumlu tutulabileceğini, NK m.162’de yer alan “hata ve eksik yapım” kelimelerinin kusuru karşılayan kavramlar olduğunu belirtilmiştir.

Noterler, stajyer, katip ve katip adaylarının noterlik işlemleri nedeniyle başkalarına verdikleri zararlardan dolayı sorumlu tutulmuşlardır. Noterler, bir başkasının başka bir deyişle çalıştırdığı kişilerin hukuka aykırı davranışlarıyla vermiş oldukları zararlardan dolayı sorumluluğu ise, niteliği itibariyle bir olağan sebep sorumluluğudur.²⁴ Burada TBK m.66 hükmüne dayanan adam çalıştırmanın kusursuz sorumluluğunun noterler için özel bir düzenlemesi söz konusudur. Ancak TBK m.66’daki kurtuluş kanıtı getirebilme imkanı NK m.162’de öngörülmediği için, özel hüküm niteliğindeki NK m.162’nin TBK m.66’da belirtilen sorumluluğun ağırlaştırılmış şekli olduğu kabul edilmektedir.²⁵ Bunun nedeni olarak da, noterin ifa ettiği kamu hizmetinin bir adalet hizmeti olarak, Borçlar Kanunu hükümlerine tabi herhangi bir işverenin gördüğü hizmetle önem ve kapsam bakımından mukayese edilmezliği ve adalet hizmeti ifa eden notere, istihdam ettiği kimselerin işlemlerinden doğan zararlardan kurtuluş kanıtı getirebilme imkânının tanınmasının hukuki güvenliği zedeleyeceği ileri sürülmektedir²⁶

Yargıtay ise bazı kararlarında, noterin sorumluluğu bakımından kusur şartının aranmayacağı görüşünü ortaya koyarken,²⁷ bazı kararlarında ise noterlerin NK m.162 gereğince sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğunu kabul etmektedir.²⁸

2. Noterin Hukuki Sorumluluğunun Şartları

Noterin hukuki sorumluluğu için aranan temel şartlar ise, noterin veya noter personelinin bir işi eksik yapmak, hatalı yapmak ya da yapmamak şeklinde huku-

²³ **KILIÇOĞLU: s.5; ÜNAL: s.52; NART, Serdar:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, s.429-430.

²⁴ **ULUKAPI:** (Yargıtay), s.216.

²⁵ **ULUKAPI: s.69** (Sempozyum); **PULAŞLI: s.11.**

²⁶ **PULAŞLI: s.11-12; ULUKAPI:** (Yargıtay): s.221.

²⁷ 4.HD. 16.11.1982, E.8932, K.10570; **YKD**, Ankara 1983, S.3, s.349-350; **TNBHD**, Ankara 1983, S.38, s.55-56; 11.HD. 29.12.1998, E.5399, K.9821; (www.kazanci.com); YHGK. 06.03.2013, E.2012/4-800, K.2013/322; 4.HD. 25.06.2007, E.6459, K.8597; 3.HD. 03.12.2012, E.20157, K.24792; **ULUKAPI:** (Yargıtay): s.217-220.

²⁸ 13.HD. 1.3.1993, E.363, K.1676; Noterlik Kanununun 162. Maddesi Hakkında İstanbul Noterler Odası Hukuk Komisyonu Raporu, **TNBHD**, Ankara 1993, S.80, s.35, dn.3.

ka aykırı bir fiilin bulunması, üçüncü kişi ya da daireye işlem yaptırmaya gelen kişinin (maddi ya da manevi) zarara uğraması, hukuka aykırı eylem ile doğan zarar arasında illiyet (nedensellik) bağının bulunması şeklinde sayabiliriz.²⁹

A. Fiil

Noterin sorumluluğu için kendisinin veya stajyer, katip ve katip adayının görevle ilgili bir fiili bulunmalıdır. Burada zarara neden olan fiil, olumsuz (işin yapılmaması veya eksik yapılması) veya olumlu (işin hatalı yapılması) olabilir. Sorumluluğun söz konusu olabilmesi için, yapma veya yapmama şeklindeki bir fiilin bulunması sorumluluğun birinci şartıdır.³⁰

Noterlik işlemleri dikkate alındığında, sorumluluk doğuran fiil şartını meydana getiren davranışlardan bazıları şunlardır; işlemin geçerliliği için kanunen gerekli olan şekle uygun olarak yapılmaması, örneğin; vasiyetnamenin düzenleme yoluyla senet şeklinde (NK m.89) yapılmamış olması, gerekli şeklin seçilmesine rağmen bu şeklin gerektirdiği bütün unsurların bulunmaması, örneğin; vasiyetnamenin düzenleme şeklinde yapılmasına rağmen iki tanığın katılmasının sağlanmaması, NK m.53 (emredici hükümlere uyma zorunluluğu) ihlal edilerek işlem yapılması, işlemin yapılmasında ilgilinin kimliği ve gerçek iradesinin tespitinde gerekli dikkatin gösterilmemesi, yetkinin geçerlilik şartı olduğu durumlarda bunun gözetilmeyerek işlem yapılması, örneğin; TMK m.764 gereğince, ancak devralanın yerleşim yerindeki noter tarafından tasdik ve sicile tescille geçerli olabilecek olan mülkiyetin saklı tutulması kaydıyla menkul mal satım sözleşmesinin başka bir noter tarafından tasdik ve tescil edilmesi, vasiyetname tanzim ve tasdiki ile gecikmesinde zarar umulan haller dışında, tatil gün ve saatlerinde işlem yapılmasını yasaklayan NK m.52 hükmüne aykırı hareket etmek, kendisi veya işleme katılanlardan birisi açısından bir yasaklılık sebebi bulunduğu halde bunu gözetmeyerek işlemi yapması, üçüncü kişilerin kanuna aykırı olarak, zararına yol açacak işlemlerde bulunması, mücbir sebepler dışında, kendisine emanet edilen eşya, belge veya parayı gerektirdiği şekilde saklamamasıdır.³¹

Burada belirtilen durumlar sınırlayıcı değil, örnek niteliğindedir. Bunların yanında işin yapılmaması, hatalı veya eksik yapılması olarak değerlendirilebilecek bütün durumlar noterin sorumluluğunu gerektirecek fiil şartının yerine gelmiş sayılması açısından yeterlidir. Ayrıca işlemin, noterin bizzat kendisi ya da katip, katip adayı ve stajyer tarafından yapılmış olmasının, noterin sorumlu tutulması bakımından bir önemi yoktur.

²⁹ **TEKBEN, Tuğçe:** Noterin Hukuki Statüsü ve Noterlik Kanunu'nun 162. Maddesi Uyarınca Sorumluluğu Üzerine Bir İnceleme, İzmir Barosu Dergisi, İzmir 2021, C.66, S.3, s.27.

³⁰ **ULUKAPI/ATALI:** s.241; **ULUKAPI:** s.72-73 (Sempozyum); **DOĞU:** s.23 (TNBHD.); **DOĞU:** s.587 (Yargıtay).

³¹ **ATABEK:** s.19-20. (NMSS 1); **ULUKAPI/ATALI:** s.241-242.

B. Hukuka Aykırılık

Sorumluluğa neden olan fiilin aynı zamanda hukuka aykırı olması da, sorumluluğun doğması bakımından diğer bir şarttır. Hukuka aykırılık, noterin, katibin veya stajyerin görevine aykırı hareket etmesi gibi subjektif değil, kişilerin çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına aykırılık şeklinde ve tamamen objektif anlamdadır. Başka bir deyişle, ihlal edilen kuralın genel veya katibe verilmiş özel bir talimat olmasının önemi yoktur.³² Örneğin; katip, ergin olmayan bir kimsenin talebi ile bir işlem yapmış olsa burada objektif anlamda bir hukuka aykırılık söz konusu olur. Zira katibin, ilgilinin ehliyetini araştırıp araştırmaması sonucu değiştirmez çünkü noterin çalıştırdığı kişiler bakımından sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Buna karşılık, noterin usulüne uygun bir ihtarname veya ödememe protestosu düzenlemesi halinde, muhatap zarara uğradığı iddiasıyla noterin sorumlu tutulmasını isteyemez çünkü burada hukuka aykırılık söz konusu değildir.³³

C. Zarar

Noterin sorumluluğu açısından üçüncü şart, hukuka aykırı bir fiille zararın meydana gelmesidir. Zarar meydana gelmediği takdirde sorumlulukta söz konusu değildir. Zarara uğrama tehlikesinin bulunması da sorumluluğu doğurmaz çünkü NK m.162/1'de açıkça zarar görmüş olmaktan bahsedilmiştir. Ayrıca zarar doğmuş olmakla birlikte bu durumun başka bir yolla ortadan kaldırılması imkanı varsa noterin sorumluluğu yoluna gidilmemelidir. Örneğin, zarara yol açan işlemin dava yoluyla iptali sonucu zarar ortadan kalkıyorsa, bu durumda noter ancak dava masraflarından sorumlu tutulmalıdır.³⁴

D. İlliyet Bağı

Noterin sorumluluğunun son şartı, meydana gelen zararla hukuka aykırı fiil arasında uygun illiyet bağı, başka bir deyişle neden-sonuç ilişkisi bulunmalıdır. Diğer bir ifade ile zararın, noterin veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin görevleriyle ilgili davranışlarından ileri gelmesi gerekir.³⁵

Mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusuru gibi illiyet bağı kesen bir sebebin bulunması durumunda noterin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Örneğin; belirsiz kişiler tarafından kimliği çalınan taşınmaz maliki, bu kişilerin kim olduğunu ve kimliğini kullanarak sahte vekaletname çıkarmak için ertesi gün tanıdıkları notere gideceklerini öğrendiği halde, notere bu

³² DOĞU: s.24. (TNBHD.); DOĞU: s.588 (Yargıtay); ULUKAPI/ATALI: s.241-242; KARTAL: s.348; İNAN: s.32.

³³ DOĞU: s.24 (TNBHD.); DOĞU: s.588 (Yargıtay).

³⁴ ULUKAPI/ATALI: s.243; ULUKAPI: s.74-75 (Sempozyum).

³⁵ DOĞU: s.24 (TNBHD.).

durumu ihbar etmemişse, zarar görenin ağır kusurlu davranışı ile zarar meydana gelmiş olacak, illiyet bağı kesildiği için noter sorumlu tutulmayacaktır.³⁶ Üçüncü kişinin ağır kusuru ise genel olarak sahte vekaletname veya sahte motorlu araç ruhsatnamesi düzenlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, noterin bütün dikkat ve özeni göstermesine rağmen sahte olarak çıkartıldığı saptanamayan nüfus cüzdanına dayalı olarak vekaletname düzenlemişse, doğan zarar sahte nüfus cüzdanını çıkartarak sahte vekaletname düzenlenmesini sağlayan kişilerin (üçüncü kişilerin) ağır kusuru söz konusudur, bu nedenle illiyet bağı kesildiği için noter sorumlu olmayacaktır.³⁷

3. Noterin Hukuki Sorumluluğunun Hüküm ve Sonuçları

Noterin sorumluluğunun hukuki niteliği haksız fiile dayandırılmaktadır. Buna göre bu sorumluluğun hüküm ve sonuçlarının da NK m.162'de belirtilen durumlar dışında haksız fiil sorumluluğuna ilişkin TBK m.49 vd. hükümlerinin uygulanması gerekir.

A. Zarar ve Tazminatın Hesaplanması

Hukuki sorumluluğun öncelikli amacı, bir kimsenin iradesi dışında uğradığı zararın giderilmesidir. Bunun sağlanabilmesi içinde zararın miktarının tespit edilmesi gerekir. Burada belirtilen ölçü, zarar verici işlemde önceki durumla, zarar verici işlemin yapılmasından sonraki durumun karşılaştırılmasıdır. İşlemin yaptırılmasındaki noter harç ve ücretleri ile vergi ve resimlerin yanında varsa yargılama harç ve giderleri de zarar kapsamına dahildir.³⁸

Tazminatın hesaplanmasında zarar miktarı esas alınacaktır. Bununla beraber tazminat miktarı hesaplanırken, zarar görenin ortak kusuru veya zarara razı olması, zarar verici işlem sonucu elde edilen menfaatler ve hakkaniyet ölçüleri dikkate alınarak zarardan bir miktar indirilerek tazminat miktarının belirlenmesi gerekir (TBK m.51-52).

B. Zamaşımı

Noterin hukuki sorumluluğunun niteliği haksız fiil sorumluluğu olduğuna göre, bu sorumlulukla ilgili zamaşımı süresi haksız fiillerde zamaşımına ilişkin TBK m.72 hükmüne dayanmaktadır. TBK m.72 haksız fiillerde zamaşımı ile ilgili üç süre öngörmüştür. Bunlardan birincisi, zarar gören kişinin zararı ve faili öğrendiği tarihten itibaren bir yıl, ikincisi, zarar gören zararı ve faili daha

³⁶ KILIÇOĞLU: s.7.

³⁷ KILIÇOĞLU: s.6.

³⁸ ULUKAPI/ATALI: s.245.

geç öğrenmiş olsa bile haksız fiile neden olan olaydan itibaren on yıl, üçüncüsü ise, noterin haksız fiili aynı zamanda suç oluşturuyorsa ve bu suç için bir veya on yıldan daha uzun bir ceza zamanaşımı süresi söz konusu ise bu süre uygulanır. Ancak noter personelinin yaptıkları işlem suç teşkil etmekte ve bu suç için daha uzun olan bir ceza zamanaşımı öngörülmüşse, bu süre noter personeli için geçerli olacak ama noter için bu süre uygulanmayacaktır. Çünkü TBK m.72'de daha uzun ceza zamanaşımı suç oluşturan ve bu suçtan dolayı cezaen sorumlu olan kişiler için öngörülmüştür. Noter, personelinin işlediği suçtan cezaen sorumlu olmayacağına ve bu sorumluluk sadece noter personeli için uygulanacağına göre, noter hakkında daha uzun ceza zamanaşımı gündeme gelmeyecektir.³⁹ Bu konu hakkında Yargıtay'ın da bir kararı bulunmaktadır.⁴⁰

C. Davanın Tarafları

Noterin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat davasında zarar gören (ilgili veya üçüncü kişi), davalı ise, NK m.162 gereğince sorumlu olan noterdir. Noterlerin yaptıkları işlemlerden dolayı iş sahibi ile sorumsuzluk anlaşması yapması söz konusu değildir. TBK m.115/1'de borçlunun ağır kusurundan dolayı doğacak zarardan sorumlu olmayacağına ilişkin her anlaşmanın kesin olarak hükümsüz olduğu belirtilmiştir. Noterlik, hükümet tarafından verilen imtiyaz ile icra edilen bir meslek olduğu için noterlerin hafif kusurlarından dolayı da sorumsuzluk anlaşması yapmaları mümkün değildir.⁴¹ Dava, Adalet Bakanlığı veya Türkiye Noterler Birliği aleyhine açılmayacağı gibi, işlemin yapıldığı noterlik dairesine daha sonra atanan başka bir noter aleyhine de açılmaz.⁴²

D. Yetkili ve Görevli Mahkeme

Noterin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat davasında görevli mahkeme, HMK m.2'ye göre asliye hukuk mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise HMK'nın yetkiye ilişkin genel hükümlerine göre belirlenir. Bu durumda noterin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat davasında yetkili mahkeme, HMK m.6 hükmüne göre, davalı noterin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Öte yandan, HMK m.16 hükmü de haksız fiilden doğan davalarda özel yetkili mahkemeleri düzenlemiştir. HMK m.16 hükmüne göre; haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir. Bu mahkemelerin yetkisi kesin yetki değildir. Bu sebeple, HMK m.6 hükmündeki genel

³⁹ KILIÇOĞLU: s.10.

⁴⁰ 4.HD. 30.4.2001 E.3236, K.4369; YKD, Ankara 2003, C.29, S.3, s.360 vd.

⁴¹ KILIÇOĞLU: s.8.

⁴² ULUKAPI/ATALI: s.246.

yetkili mahkemenin yetkisini ortadan kaldırmaz. Sonuç olarak noterlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davalı noterin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesinin (HMK m.6) yanı sıra, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir⁴³

E. Noterin Rücu Hakkı

Notere, NK m.162/1 hükmü gereğince ödediği tazminat miktarı için, NK m.162/2'de işin yapılmaması, hatalı veya eksik yapılmasına sebep olan stajyer veya noterlik personeline rücu hakkı tanınmıştır.

NK m.162/2 hükmünde yer alan “hatalı veya eksik yapılmasına sebep olan” şeklindeki ifadenin, noterin hukuki sorumluluğunun TBK m.66'daki adam çalıştırmanın sorumluluğu olması nedeniyle ve bu madde hükmünde adam çalıştırmanın yardımcı kişiye rücu etmesi halinde, yardımcı kişinin kusurlu olması arandığı için “kusurlu davranışıyla sebep olan” şeklinde anlaşılması gerekir.⁴⁴ Zaten Borçlar Kanunu'nda, haksız fiil sorumluluğu ile ilgili olarak kanun koyucu bazen kusur yerine hata kelimesini kullanmıştır. Noterin, kusurlu davranışı ile tazminat ödemesine sebep olan stajyer veya katibine, yanlış talimat verme şeklinde bir kusuru söz konusu ise, başka bir deyişle ortak kusuru varsa, rücu hakkı bu kusurun ağırlığı oranında tamamen veya kısmen ortadan kalkabilir.

Rücu hakkının kullanılmasında zamanaşımı ve kusurun ispatı konularında bir ayırım yapmak gerekmektedir. NK m.162/2'de de bu ayırımı, stajyer ve noterlik personeli ifadeleri kullanılarak işaret edilmiştir. Noter ile noterlik personeli arasında hizmet sözleşmesi yapılması gerektiği Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nin 12. maddesinde belirtilmiştir. Aradaki sözleşme ilişkisi nedeniyle rücu davasında zamanaşımı süresi TBK m.146 gereğince tazminatın ödendiği tarihten itibaren on yıldır. Buna karşılık noterin haksız fiil hükümlerine dayanması da mümkündür. Ancak, bu durumda kusurun ispatı notere düşmekte ve zamanaşımı süresi TBK m.73 gereğince iki yıl ve herhalde on yıl olduğu için, noterin sözleşme ilişkisine dayanması kendi lehine olacaktır.⁴⁵ Noter ile stajyer arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmadığından noter, stajyere ancak haksız fiil hükümlerine göre rücu edebilir.

⁴³ **ULUKAPI, Ömer:** Yargıtay Kararları Işığında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Konya 2013, C.21, S.1, s.231.

⁴⁴ **ULUKAPI, Ömer:** Noterlik Mesleği, Noterin Hak ve Yükümlülükleri, Konya 2003, s.125; **DOĞU:** s.590 (Yargıtay).

⁴⁵ **DOĞU:** s.591 (Yargıtay); **ULUKAPI:** s.126.

4. Noterlerin Hukuki Sorumluluğuna Karşı Güvence

Noterler kusur şartının aranmadığı, ağırlaştırılmış bir hukuki sorumlulukla karşı karşıyadır. Bu sorumluluğun belirli bir tutar olarak ulaşabileceği bir üst sınırında belirlenmesi mümkün değildir. Çünkü sorumluluk, yapılan işlemlerden kaynaklandığına göre, bu işlem nedeniyle meydana gelen zarar ne kadar büyükse noteri sorumluluğu da aynı oranda büyük olacaktır. Bu durum karşısında hem noterlere hem de zarar görenlere güvence sağlanması gereklidir.

Noterler açısından güvencenin önemi, ödemek zorunda kalacağı tazminat miktarını ekonomik olarak çok zor durumda kalarak karşılayabilmesi veya bu tazminat miktarını şahsi malvarlığı ile karşılayamaması durumlarında ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, zarar görenler açısından güvencenin önemi ise, noterin şahsi malvarlığının uğradığı zararı karşılamaya yetmemesi halinde geriye kalan kısım için bir imkanın bulunması ile dava ve icra gibi uzun süren yollara başvurmak zorunda bırakılmasının önlenmesidir. Bu nedenlerle noterin hukuki sorumluluğu sonucu ödemek zorunda kalacağı tazminatın, noterin dışında başka kişi, kurum veya kuruluştan talep edilmesi imkanının olması büyük önem taşır.⁴⁶

Belirtilen bu sorunların neden olduğu zararların en aza indirilmesi için çeşitli güvenceler oluşturulmuştur. Bunlar; noter teminat hesabı, hukuki sorumluluk fonu ve mesleki sorumluluk sigortası gibi güvencelerdir.

A. Noter Teminat Hesabı

NK m.38'e göre, noterlik mesleğine başlayanlar, göreve başladıkları tarihten itibaren iki ay içinde, noterliğin bir yıllık gayrisafi gelirinin %5'i oranında ve takip eden yıllarda önceki yıla ait fiili gayrisafi gelirlerinin %1'ini o yılın şubat ayı sonuna kadar teminat olarak verirler. Bu teminat sadece para olarak verilebilir ve teminat parası, sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan milli bir bankaya kendi adına açtırılacak hesaba yatırılır. Ayrıca Adalet Bakanlığı veya Cumhuriyet Savcılığından talimat verilmedikçe bu hesaptan para çekilemeyeceğine ilişkin şartında bankaya bildirilmesi gerekir (NKY m.76/2). Teminat, noterlerin görevleri dolayısıyla sebep olabilecekleri zararlara ve bu yüzden haklarında verilebilecek para cezalarına karşılık oluşturur. NK m.162'e göre, noterlerin hukuki sorumluluğu gereğince ödemek zorunda kalacakları tazminatlarda bu kapsama dahildir.

Zararın meydana gelmesi halinde, zararın bu teminattan karşılanması için, zarar görenin izlemesi gereken yöntem hakkında Noterlik Kanunu'nda bir açıklama yoktur. Ancak NKY m.76/3'e dayanarak, noter aleyhine NK m.162 gereğince

⁴⁶ ULUKAPI: s.127 (Yargıtay).

açtığı tazminat davasını kazanan kimsenin, elindeki ilamla birlikte Adalet Bakanlığı veya Cumhuriyet savcılığına başvurması ve bu mercilerinde teminatın yatırıldığı bankaya talimat vermesi ile ilgili bankanın ödemeyi yapması gerekir. Eğer icra yoluna gidilmişse, bu müracaatın, alacaklı yerine, onun talebi üzerine icra müdürü tarafından yapılması ve bankanın parayı icra dairesine yatırması gerekir.

Bu güvence çeşidi, noterden çok zarar göreni korumaya yöneliktir. Ancak teminat miktarının düşük tutulmuş olması (NK m.38/1-3) nedeniyle çoğu zaman tazminat alacaklıları için yeterli bir güvence oluşturmamaktadır.

B. Hukuki Sorumluluk Fonu

Türkiye Noterler Birliği, tazminat ödemek zorunda kalan noterleri korumayı amaçlayan ve hukuki sorumluluklarını karşılamak üzere “Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu” adı altında bir fon kurmuştur.

Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu’nun 30.11.2015 tarihli toplantısında alınan karar uyarınca 05.06.2015 tarihinden itibaren Türkiye Noterler Birliği Hukuki Sorumluluk Fonu Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yönetmelikteki esaslara 05.06.2015 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi kararlaştırılan İhtiyatlar Hesabının Kullanım Esasları (Talimatname) içinde yer verilmiştir.

Hukuki Sorumluluk Yardımları Talimatnamesine göre; noterlerin, NK m.162’de yer alan hukuki sorumluluklarını karşılamak üzere; geçici yetkili noter yardımcılarını hariç, Türkiye Noterler Birliği’nin üyesi bulunan tüm 1, 2 ve 3. sınıf noterler ile emekli, ölen veya herhangi bir suretle noterlikten ayrılan noterlerin ve herhangi bir nedenle noterlik görevini yüklenen kişilerin, noterlik görevini ifasından ötürü kendilerinin gayri kasti ve ihmali fiillerinden, yanlarında bordroya bağlı olarak çalıştırdıkları stajyer, kâtip, başkâtip ve diğer personelin kasti veya ihmali veya gayri kasti fiillerinden dolayı zarar göreceği olanlara karşı Noterlik Kanunu, Borçlar Kanunu ve diğer kanunlar ile yönetmelikler ve mevzuat gereğince doğacak ve bunların tabi olduğu zamanaşımı süresi içinde talep olunacak tüm hukuki sorumluluklarının beher noter için beher işlemde azami 1.243.361.23 TL, bir yıl içinde azami 2.486.722.45 TL’si kadar olan kısmı teminat kapsamındadır. Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu, ölüme bağlı tasarruflarla ilgili işlemlerde bu miktarların 3 (üç) katına kadar artırılarak uygulanmasına karar verebilir. İşbu sınırlar her yılbaşında Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulunca yeniden değerlendirilir.

Yardım, sigorta tarafından herhangi bir nedenle ödeme yapılmaması halinde veya sigorta tarafından ödeme yapılması durumunda ödenen miktarın dışında kalan kısım için yukarıda belirlenen sınırlar doğrultusunda yapılır. Sigorta tarafından gerekli ödeme yapılınca kadar, temlik alınmak kaydıyla bu hesaplardan ilgiliye yeteri kadar avans verilebilir. Hakkında tazminat davası açılan bir noter, en kısa

süre içerisinde dava dilekçesini, cevap layihasını, davaya konu işlem örneği ile gerekli göreceği sair belge ve bilgileri Birliğe gönderir. Birlik Hukuk Servisinin konuya ilişkin önerileri olursa, notere bildirilir. Noterin işbu davayı sonuna kadar bizzat veya avukat marifetiyle takip etmesi ve tüm kanun yollarına başvurması zorunludur. Kararın kesinleşmesinden sonra noter, kesinleşme şerhini taşıyan kararlar birlikte dilekçe ile Türkiye Noterler Birliğine başvurur. Konunun Birliğe intikalini takiben ilk Yönetim Kurulu gündemine alınarak görüşülmesi zorunludur. Yönetim Kurulu noksan gördüğü belgeleri de isteyerek, talebi en kısa süre içinde karara bağlar. Davanın kazanılması halinde avansın, karara ittila tarihinden itibaren 30 gün içinde Birlik hesaplarına gönderilmesi zorunludur. Bundan sonra geçecek süreler için, ödenmesi gereken tarihten itibaren her yıl için o tarihteki bankaların yıllık en yüksek vadeli mevduata vermiş olduğu faiz oranında hesaplanan miktarda cezai şart tahakkuk ettirilir ve ilgiliden tahsil edilir, alınan temlik senedi iade olunur.

Hakkında tazminat davası açılan noter, öncelikle hukuki mesleki sorumluluk sigortası kapsamında davaya konu işlem tarihi itibarıyla sözleşme yapılan sigorta şirketine başvuracaktır. İlgili şirket tarafından noterin talebinin karşılanamaması durumunda söz konusu Hukuki Sorumluluk Yardımları Talimatnamesi devreye girecektir. Bu talimatname 1 Şubat 1991 tarihinden sonra yapılan noterlik işlemleri ile ilgili olarak açılacak davalar hakkında uygulanır. Yardım tutarı her durumda bilançoda cari dönemde mevcut ihtiyatlar hesabının %52'sinden fazla olamaz. Birlik Yönetim Kurulu bu oranlarda gerektiğinde artış yapma yetkisine sahiptir.

Noterlerin mesleki sorumluluklarını güvence altına alabilmeleri bakımından Hukuki Sorumluluk Fonu'nun yetersiz kaldığı görülmektedir.

C. Mesleki Sorumluluk Sigortası

Mesleki sorumluluk sigortası, belirli bir mesleğin yapılması sırasında, meslek sahibi veya onunla birlikte çalışan kişilerin kusurları sonucu, üçüncü kişilerin maruz kaldıkları zararları sigorta poliçesinde belirtilen şartlar ve sınırlar içinde tazmin etmeyi öngören anlaşmadır.⁴⁷ Başka bir deyişle, mesleki sorumluluk sigortası ile sigortacılar serbest meslek sahibinin mesleki sorumluluklarını temin eder.⁴⁸ NK m.162 ile noterlere yüklenen ağır hukuki sorumluluk, mesleki sorumluluk sigortası ile noterler açısından hafifletilmiştir. Bu sigorta, zarar görenlerin teminat alacaklarını büyük ölçüde güvenceye kavuşturmuş ve her iki taraf içinde en sağlıklı güvenceyi sağlamıştır.

Noterlerin yaptığı işlerin öneminden dolayı sorumluluğun ağırlığının doğaldır ancak noterler için öngörülen ağırlaştırılmış kusursuz sorumluluk dolayısıyla doğmuş veya doğabilecek zararların bir kişiye yöneltmesi bu zararın karşılanma-

⁴⁷ ATABEK: s.45. (NMSS 2).

⁴⁸ ŞENOCAK, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s.73.

sını bazen imkânsız hale getirmektedir. Noterlerin mesleki sorumluluk sigortası ile bu zorluk aşılmaya çalışılmaktadır. Mesleki sorumluluk sigortası, sorumluluğun genişliği ve sınırı belirlenemeyen tazminat yükümlülüğü dolayısıyla güvence ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Noterlerin, ağırlaştırılmış sorumluluk halinden korunmaları gerekmektedir. Diğer gereklilik ise zarara uğrayanın güvence altına alınmasıdır. Noterin işlemlerinin güvenilirliği ile işlem yaptıran kişinin, işlemin yanlış veya eksik yapılması sonucunda doğacak zararını, noterin şahsen karşılama olanağından yoksun bulunması halinde, bu durumun önüne geçebilme gerekliliği mesleki sorumluluk sigortası önleminin alınmasına neden olmuştur.⁴⁹

Noterlik Kanunu'nun 162. maddesi sebebiyle noterin ve zarar görebilecek diğer kişilerin korunması ve güvence altına alınması için noter mesleki sorumluluk sigortası öngörülmüştür. Noterin sorumluluğunu gerektiren olayın meydana gelmesi ile o olaya bağlı sonuçların meydana gelmesi ve zararın doğması aynı zamanda gerçekleşmeyebilir. Bu duruma karşı sigorta sisteminin çözüm üretip üretmediği incelendiğinde, sigorta işlemler üzerinde etki doğurur. Yani eğer sigorta o işlemin yapıldığı tarihte mevcut ise işlemde doğan zarar yıllar sonra dahi ortaya çıksa, zarar sigorta ile karşılanabilmektedir. Bununla birlikte, yine noterin vefatı veya mirasçısının olmaması durumunda, kişinin zararının tamamı karşılanamayabilir. Sigorta kapsamında karşılanacak zararın üstüne çıkan zararlarda, bu durumda yine zarar gören kişinin zararı tamamen karşılanmayabilir. Zarar gören kişinin hukuki sorumluluk fonuna başvurusu, bu fonun noterin şahsi sorumluluğunu kaldırmadığından, mümkün değildir. Bu aşamada sigorta sistemi, zarar gören kişinin zararını tazminden yoksun kalabilmektedir.⁵⁰

Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 26 Mayıs 2013 tarihli ve 28658 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili genel şartların bütün meslek dallarına uygun bir şekilde tek bir düzenleme içerisinde toplanması en ideal çözümdür. MSSGS. C.10'da "Klozlar ve Özel Şartlar" başlığı altında, bazı meslek dalları için ortaya çıkabilecek özel ihtiyaçların karşılanması zorunluluğunun doğabileceği düşünülerek, genel şartların eki niteliğindeki klozların genel şartlara göre farklı hükümler içerebileceği belirtilmiştir. Eğer belli bir meslek dalı için ayrıca kloz hazırlanmış ve yayınlanmışsa, bu kloz genel şartlardan farklı hükümler içeriyorsa, ilgili meslek çalışanları için yapılan sigortalarda, genel şartlarda yer alan hükümler değil, kloz da yer alan hükümler uygulanacaktır.⁵¹ Noterlik mesleği için hazırlanmış bir kloz henüz oluşturulmamıştır.

⁴⁹ ERDOĞDU BİLGİLİ, Bahar: Noterin Hukuki Statüsü ve Hukuki Sorumluluğu Sorunu, YBHD 2023, C.8, S.1, s.100-101.

⁵⁰ ERDOĞDU BİLGİLİ: s.101-102.

⁵¹ CAN, Mertol: Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış, BTHAE, Ankara 2006, s.13.

a. Sigortanın Kapsamı

MSSGŞ. A.1'e göre; bu sigorta sözleşmesi ile sigortalının poliçede belirtilen ve ilgili taraflarca konusu tarif edilerek sınırları çizilen mesleki faaliyeti ifa ederken; a) sözleşme süresi içinde meydana gelen olay sonucu doğan ve sorumluluk hükümleri uyarınca tazmini sözleşme süresi içinde ya da sonrasında talep edilen zararlara karşı veya b) sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olay nedeniyle, sadece sözleşme süresi içinde sigortalıya karşı ileri sürülebilecek taleplere karşı, sözleşmede belirtilen miktara kadar isteme ilişkin makul giderleri de içerecek şekilde teminat verilir. Taraflar, (a) ve (b) bentlerinden birini içerecek şekilde sözleşme yapabilecekleri gibi, her ikisini içerecek şekilde de sözleşme yapabilir. Sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. MSSGŞ. A.2'de ise, bu sigortanın, sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ifa ettiği mesleki faaliyetler için geçerli olduğu ancak, taraflar sigortalının yurtdışında yürüteceği mesleki faaliyetlerin de sigorta kapsamına alınmasını kararlaştırabileceği ifade edilmiştir.

b. Teminat Kapsamı Dışında Kalan Durumlar

MSSGŞ. A.3'de teminat kapsamı dışında kalan durumlar üç bent halinde düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi, sigortalının, poliçede belirlenmiş ve sınırları hukuk kuralları veya etik kurallar ile tespit edilen mesleki faaliyeti dışındaki faaliyetlerinden kaynaklanan tazminat talepleridir (A.3.a). İkincisi, mesleki faaliyetin ifası sırasında sigortalı tarafından kasten sebep olunan her tür olay ile davranışlardır (A.3.b). Üçüncüsü ise, sigortalı veya çalıştırdığı kişilerin, poliçede belirtilen mesleki faaliyeti ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında bulunması sonucunda meydana gelen olaylardır. (A.3.c).

TTK m.1429/2'de sigorta ettirenin fiillerinden hukuken sorumlu olduğu kimseler de hükmün kapsamına alınmıştır. Başka bir deyişle, yeni kanun hükmüyle, sigorta ettiren, sigortalı ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine *kasten* sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez. Bu anlamda noterin memur ve stajyerlerinin kasti davranışları ile sebep oldukları zararlar sigortacı tarafından tazmin edilmez. MSSGŞ. A.4'de ise, aksine sözleşme yoksa teminat dışında kalan haller, tazminat talepleri ve ödemeler düzenlenmiştir.

c. Rizikonun Gerçekleşmesi

MSSGŞ. B.1'e göre; sözleşmenin, A.1.'in (a) bendinde belirtilen şekilde yapılması hâlinde, sigortalının, sözleşme süresi içinde yürüttüğü mesleki faali-

yeti dolayısıyla, gerek sözleşme dönemi gerekse sözleşmenin bitiminden itibaren iki yıl içinde başkalarının zarara uğraması sonucunda, A.1.'in (b) bendinde belirtilen şekilde yapılması hâlinde bir yıldan az olmamak kaydıyla sözleşme yapılmasından önce veya sözleşme yürürlükteyken meydana gelen olaya bağlı olarak;

- a) Sigortacının bilgisi ve yazılı muvafakatı dahilinde olmak koşuluyla sigortalı tarafından ödeme yapılması veya,
- b) Sigortacının, sigortalıya ayrıca hukuki yardımda bulunmayı da üstlendiği mesleki sorumluluk sigortalarında, tebligat ile davanın veya hukuki takibin öğrenilmesiyle,
- c) Zararın gerçekleştiğinin ve bu zararın sigortalının sorumluluğundan kaynaklandığının mahkeme tarafından karar altına alınması hallerinde riziko gerçekleşmiş olur.

i. Rizikoya İlişkin Olarak Sigorta Ettirenin ve Sigortalının Yükümlülükleri

MSSGŞ. B.2'de sigortalı ve sigorta ettirenin yükümlülükleri altı bent halinde düzenlenmiştir. Sigortalı ve sigorta ettiren, aşağıdaki konuları yerine getirmekle yükümlüdür:

- a) Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirmek,
- b) Haberdar olduğu andan itibaren rizikonun gerçekleştiğini, derhal sigortacıya ihbar etmek,
- c) Sigorta sözleşmesi yokmuş gibi, imkanları ölçüsünde zararın önlenmesi, azaltılması ve artmasının önlenmesi için gerekli her türlü önlemi almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek mesleki faaliyet dışındaki sigortacılıkla ilgili makul talimatlara uymak,
- ç) Sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hâl ve şartlar altında gerçekleştiğinin ve sonuçlarının tespitine; tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yarayacak, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri makul sürede vermek,
- d) Zarardan dolayı, dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hâllerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai kovuşturmayla ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri gecikmeksizin sigortacıya vermek,
- e) Sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmesi varsa bunları sigortacıya bildirmek.

ii. Rizikoya İlişkin Olarak Sigortacının Yükümlülükleri

Sigortacı, zararı önleme, azaltma, artmasına engel olma ve rücu haklarının korunmasına yönelik sigortalının yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından ayrı olarak tazmin eder. Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır (B.3.1). Sigortacı, sigortalının talebi üzerine, tazminat talebine ilişkin giderler için avans vermek zorundadır (B.3.2).

Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, özel durumlar hariç olmak üzere, hangi belgelerin istenileceği polİçe ekinde açık ve anlaşılır şekilde yer almak zorundadır. Sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmasından kırk beş gün sonra muaccel olur. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmişse süre işlemez. Araştırmalar, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmasından ya da zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurmasından başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının en az yüzde ellisini avans olarak öder.

Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir. Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer (B.3.3).

Sonuç

Toplum hayatının gerektirdiği sosyal dayanışma, toplum içerisinde yer alan kişilerin önemli bir bölümünün az ya da çok belli görev ve sorumlulukları üstlenmesini zorunlu kılmıştır. Toplum içerisindeki kişilerden belli bir bilgi birikimi ve tecrübeyi gerektiren görev veya meslekleri icra ederken, sosyal dayanışma içerisindeki rollerinin, toplumun diğer bireylerine nazaran daha önemli olduğunu kabul etmek gerekir. Noterlerde kanunlar tarafından kendisine verilen görevleri yerine getirerek idarenin güvenli çalışmasını sağlamaktadır. Ayrıca hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirmektedirler.

Uzmanlık gerektiren bazı görev ve meslekleri icra eden kişiler, icra ettikleri faaliyetler nedeniyle belirli bir ölçüde dokunulmaz sayılmalarının, onlara daha özgür çalışma alanları yaratacağı açıktır. Örneğin, noterlik gibi gerçekten küçük bir yanlış ve eksikliğin istenmeyen zararlı sonuçlara yol açtığı bir meslekte, görev

ve mesleği icra eden kişileri, icra ettikleri görev veya mesleği terk etmek zorunda bile bırakmaktadır. Bu türden meslek ve görevi icra eden kişilerin bir kısmı, o görev ve mesleği icra ederken, neden oldukları zararlardan doğabilecek olan sorumlulukları dolayısıyla, ödemek zorunda kalacakları tazminatların, o güne kadar oluşturdukları kişisel birikimlerinin önemli bir kısmının hatta tamamının ellerinden çıkmasına neden olacağını düşünerek, bunu göze alması kolay olmayan bir risk olarak görmektedirler. Ancak, uzmanlık gerektiren görev ve meslekleri icra eden kişilerin, mesleklerinin gereğini yerine getirmemekten veya eksik ve hatalı uygulamalarından dolayı zarar görenlerinde korunması gerektiği, uğradıkları zararların tazminin zorunlu olduğu da gayet açıktır.

Sigorta kurumu sayesinde görev ve mesleğin icrası sırasında neden olunan zararlardan doğabilecek olan sorumluluklar dolayısıyla tazminat ödenmesi riskinin, meslek sahibinden alınarak sigortacıya yüklenmesi, meslek sahibinin görevini daha rahat ve iyi koşullarda yerine getirmesini sağlayacaktır.

Mesleki sorumluluk sigortası, Avrupa da yüzyılı aşkın süredir uygulanmaktadır. Türkiye’de mesleki sorumluluk sigortası konusunda çalışmalar MSSGŞ. çıkarılarak somut hale getirilmiştir. Ülkemizde, meslek odaları üyelerine sorumluluk sigortası yapılması yönünde ne bir tavsiye ne de bir zorunluluk getirmişlerdir. Ancak her mesleğin gereksinimine cevap verecek klozlar oluşturulmamıştır. Bu klozlarında oluşturulması ile mesleki sorumluluk sigortaları yaygınlaşacak ve belki de Avrupa da olduğu gibi mecburi hale gelecektir.

Kaynakça

- AKİL, Cenk:** Noterin İlgilileri Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2012, S.3.
- ANTALYA, Osman Gökhan,** Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.V/1, 2, 2. Baskı, Ankara 2019.
- ARIKAN, A. Saadet:** Elektronik Ticaret, Hukuk ve Noterler, Noterlik Hukuku Sempozyumu 7, Ankara 2001.
- ASLAN DÜZGÜN, Ülgen:** Noterlerin Mesleki Sorumluluk Sigortası, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2013, C.17, S.1-2.
- ARSLAN, Ramazan/TANRIVER, Süha:** Yargı Örgütü Hukuku, B.2, Ankara 2001.
- ATABEK, Reşat:** Noter Mali Sorumluluk Sigortası, TNBHD, S.3, Ankara 1974. (NMSS 1).
- ATABEK, Reşat:** Noter Mali Sorumluluk Sigortası, TNBHD, S.4, Ankara 1974. (NMSS 2).
- CAN, Mertol:** Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış, BTHAE, Ankara 2006.
- DELİDUMAN, Seyithan:** Noterlik ve Hukukumuzdaki Önemi, TNBHD, Ankara 2003.
- DOĞU, Engin:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence, Yargıtay Dergisi, S.3, Ankara 1979. (Yargıtay).
- DOĞU, Engin:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Güvence, TNBHD, S.24, Ankara 1979. (TNBHD).
- ERDOĞDU BİLGİLİ, Bahar:** Noterin Hukuki Statüsü ve Hukuki Sorumluluğu Sorunu, YBHD 2023, C.8, S.1.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki:** Noterlerin Hukuk Düzenindeki Yeri ve Sorumlulukları, Noterlik Hukuku Sempozyumu 1-2, NOTEV, Ankara 1997.
- İNAN, Atilla:** Kusursuz Sorumluluk Örneği Olarak Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Sayıştay Dergisi, S.36.
- KARTAL, Bilal:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Kusursuz Sorumluluk, Yargıtay Dergisi, C.24, S.3, Ankara 1998.
- KICALIOĞLU, Mustafa:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara Noter Odası, 17-19 Mart 2006 Abant Sempozyumu.
- KILIÇOĞLU, Ahmet:** Noterlerin Hukuksal Sorumluluğu, Ankara Noter Odası, 17-19 Mart 2006 Abant Sempozyumu.
- MERİÇ, Nihat:** 1512 Sayılı Noterlik Yasasının 162. maddesi ile İlgili Düşünceler, TNBHD, S.83, Ankara 1994.
- NART, Serdar:** Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı.
- ÖZEN, Muharrem:** 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu Bağlamında Noterlerin Cezai Sorumluluğu, Ankara Noter Odası, 17-19 Mart 2006 Abant Sempozyumu.

- PULAŞLI, Hasan:** Türk ve Alman Hukuklarında Noterin Hukuki Sorumluluğu, TNBHD, S.39, Ankara 1983.
- ŞENOCAK, Kemal:** Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000.
- ŞİŞMAN, Güneş:** Noter ve Noterlik Nedir, TNBHD, S.110, Ankara 2001.
- TANRIVER, Süha:** Avrupa Birliği Ülkelerinde Noterlik ve Noterlik Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağının Getirdikleri, Kuru'ya Armağan, TBB, Ankara 2004. (Armağan).
- TANRIVER, Süha:** Avrupa Birliği Ülkelerinde Noterlik ve Noterlik Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağının Getirdikleri, Noterlik Hukuku Sempozyumu 8-9-10, NOTEV, Ankara 2005. (Sempozyum).
- TANRIVER, Süha/ERGÜNE, Mehmet Serkan:** Noterlerin Taşınmaz Satış Sözleşmesi Düzenlemesine İlişkin Hukuki Esaslar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2023, C.72, S.1.
- TEKBEN, Tuğçe:** Noterin Hukuki Statüsü ve Noterlik Kanunu'nun 162. Maddesi Uyarınca Sorumluluğu Üzerine Bir İnceleme, İzmir Barosu Dergisi, İzmir 2021, C.66, S.3, s.27.
- TOPÇUOĞLU, Metin:** Noter ile İş Sahibi (İlgili) Arasındaki İlişkinin Niteliği, BATİDER, C.20, S.4, Ankara 2000.
- ULUKAPI, Ömer:** Noterin Hukuki Sorumluluğu, Noterlik Hukuku Sempozyumu 1-2, NOTEV, Ankara 1997. (Sempozyum).
- ULUKAPI, Ömer:** Noterlik Mesleği, Noterin Hak ve Yükümlülükleri, Konya 2003.
- ULUKAPI, Ömer:** Noterlik Mesleğine Hakim Olan İlkeler, Kuru'ya Armağan, TBB, Ankara 2004. (Armağan).
- ULUKAPI, Ömer:** Yargıtay Kararları Işığında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Konya 2013, C.21, S.1.
- ULUKAPI, Ömer/ATALI, Murat:** Noterlik Hukuku, B.2, Konya 2001.
- ÜNAL, Mehmet:** Noterlik Yasasının 162. maddesi (Noterin Hukuki Sorumluluğu), TNBHD, S.10, Ankara 1999.
- YILMAZ, Ejder:** Hukuk Sözlüğü, B.9, Ankara 2005.